

nem ad damni compensationem. Ceterae vero obligationes directe conscientiam ligant.

4° Re commodata uti nequit nisi ad usum ex ejus natura vel conventionem determinatum; quodsi alia ratione rem adhibuerit et commodanti detrimentum intulerit, saltem post judicis sententiam, damnum reparare debet. (a. 1880)

5° Expensae ordinariae, ex. gr. alimenta equo commodato praestanda, solvendae sunt a commodatario; extraordinariae autem, quae forte ab ipso faciendae fuerint ad rem conservandam, a commodante restituendae sunt, nisi forte commodatarius omisisset commodantis consensum, in re non urgente, petere, isque rationabiliter invitus fuisset quominus tales expensae fierent, quae rei vetustae valorem aequarent. (a. 1890)

**613. III. Obligationes commodantis facile e praedictis derivantur. Tenetur praecipue:**

1° Rem commodatam non repetere antequam tempus ad quod concessa est elapsum sit. Eam tamen antea repetere poterit si ipsi orta fuerit necessitasurgens, neque praevisa: nam commodando noluit se obligare ad se re sua in talibus adjunctis spoliandum. (a. 1888 seqq.)

2° Tenetur, saltem ex caritate, monere commodatarium de iis defectibus rei commodatae qui ipsi nocuum afferre possent. Quodsi hoc nocuum reapse secutum sit, non tenetur ad illud compensandum, seclusa culpa theologica, ante judicis sententiam. (1)

#### CAPUT IV.

#### DE MUTUO.

##### § 1. DE MUTUO SIMPLICI.

**614. I. Mutuum simplex (prêt de consommation ou simple prêt) est contractus quo una pars alteri tradit rem usu consumptibilem, cum onere ut sibi ab hac altera parte res ejusdem speciei et qualitatis red-**

(1) Multi, ex Jure Romano, commemorant *Precarium*, de quo tacet Jus nostrum. Contractus iste a commodato in hoc tantum differt quod semper licet ei qui precarium rei usum concedit, eandem repetere, quando voluerit. Hinc eandem inducit obligationes, praeter eas quae a conventionem de re ad certum tempus commodatario relinquenda oriuntur.

datur. (C. C. a. 1892) Quae definitio ut rite intellegatur, juvat notare sequentia:

1° Contractus mutui non solo consensu, sed traditione ipsius rei perficitur: non est ergo confundendum mutuum cum promissione mutuandi.

2° Per rem *usu consumptibilem* non intellegitur unice res quae usu physice destruitur, ex. gr. vinum, panis, sed etiam res quae physice post usum manet, nequit autem numerice eadem reddi ex. gr. quia alienatur. Ita bibliopola posset mutuari exemplaria libri cum obligatione postea solidem ejusdem operis exemplaria reddendi, caementarius lapides quos in aedificanda domo adhibeat, quivis pecuniam qua debita solvat, etc.

3° Res mutuo data transit in dominium mutuatarum ideoque ipsi perit, quacumque ratione pereat. (a. 1893)

**II. Obligationes mutuatoris facile e praedictis intelleguntur. Nempe:**

1° Tenetur ad monendum mutuatarum de vitio rei traditae quod illi nocivum esse possit, eadem ratione ac dictum est de commodante (n. 613), ex. gr. si mutuum dat vinum quod brevi acescit. Quodsi mala fide omittit monere, tenetur in conscientia ad damnum ferendum vel reparandum; ad quod etiam per judicis sententiam cogi potest. (a. 1898)

2° Si contractum mutui simplicis fecit, nulla addita stipulatione de faenore, nihil exigere potest praeter compensationem rei mutuo datae.

3° Nequit res mutuo datas repetere ante terminum de quo convenit. (a. 1899) Quodsi de nullo termino expresse conventum est, duratio mutui e fine per mutuatarum intento et manifestato prudenter definienda est. Attamen rem suam mutuator repetere posset ante hunc terminum, si hunc absque gravi incommodo, quod ex improvviso oriatur, exspectare nequiret. Cfr. n. 623.

**615. III. Obligationes mutuatarum sunt praesertim sequentes:**

1° Res mutuo acceptas in eadem qualitate et quantitate ac termino praefixo reddere tenetur; quodsi fieri non posset, deberet solvere valorem quem haberent tempore et loco quo restituendae essent. (a. 1902 seqq.)

2° Si mutuam accepit pecuniae summam, nihil aliud reddere tenetur quam summam numericam in contractu scriptam; quodsi moneta aucta vel minuta est ante solutionis terminum, debitor reddere debet summam numericam mutuo datam nec quidquam aliud, nummis qui tempore solutionis recipiantur. (a. 1895)

3° Si res earumve valorem tempore statuto non reddit, tenetur ad

solvendum interesse (legale) a die juridicae petitionis. (a. 1904) Quae dispositio, utpote justam poenam irrogans, etiam ante iudicis sententiam, in conscientia obligat, quia in singulis casibus e tacito contractu nascitur. (Marres, l. 4. n. 114)

N. B. De obligatione mutuum dandi, quam Christus commemorat (Matth. V. 42) et Bened. XIV in Encycl. *Vix pervenit* (1 Nov. 1745) multis in casibus vigere affirmat, non est quod hic speciatim dicatur. Oritur enim e praecepto caritatis et necessitate temporali proximi, ideoque iis subjacet regulis quae de eleemosyna propositae sunt. (n. 218 seqq.) Saepe tamen deficiet obligatio mutuum dandi notabilem pecuniae summam, eo quod caritas cum gravi incommodo non obligat. Nam crebro erit magnum periculum sortem amittendi: quod, ubi de summa notabili agetur, grave incommodum constituet. Sufficiet tunc necessitatem proximi parva eleemosyna ex parte allevare.

## § 2. DE MUTUO CUM FAENORIS STIPULATIONE.

**616.** Talem stipulationem contractui mutui adjicere permittit Jus nostrum, sive pecunia, sive merces aliaeve res mobiles mutuo dantur. (a. 1995) Atque universe in hodiernis codicibus ejusdem stipulationis liceitas agnoscitur. Ut autem de illius liceitate in foro conscientiae iudicium ferri possit, sequentes regulas statuemus, inhaerentes praesertim conclusionibus practicis quas S. C. de P. F., e pluribus S. Sedis documentis collectas, subiecit Instructioni quam anno 1873 de hoc difficili argumento edidit. (Coll. P. F. n. 2140)

**I.** Nullum lucrum percipi potest vi mutui, seu immediate et praeise ratione ipsius. Ita docuit Bened. XIV Litt. Encycl. *Vix pervenit*: "Peccati genus illud quod usura vocatur quodque in contractu mutui propriam suam sedem et locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantumdem dumtaxat reddi postulat quantum receptum est, plus sibi reddi velit quam est receptum. Neque, ut ibidem docet laudatus Pontifex, lucrum vi mutui petitem culpa vacat eo quod moderatum est, vel mutuarius dives aut lucrum e summa mutuo accepta percepturus est: nam semper violatur lex mutui, quae necessario in dati atque redditi aequalitate versatur. Igitur lucrum sic perceptum, vi ipsius legis naturalis, restitutioni obnoxium est.

**II.** Aliquid supra sortem percipere licet, quando mutuo accedit aliquis **titulus extrinsecus** seu qui ipsius mutui naturae non sit universim conjunctus et innatus. Tales sunt praesertim sequentes tituli:

1<sup>o</sup> *Lucrum cessans*, seu lucrum quod mutuator potuisset percipere servando rem quam mutuo dat.

2<sup>o</sup> *Damnum emergens*, seu damnum quod mutuans occasione mutui passurus est.

3<sup>o</sup> *Periculum amittendae sortis*.

4<sup>o</sup> *Insoliti labores* assumendi ad sortis recuperationem.

5<sup>o</sup> *Poena conventionalis*, seu pactum quo mutuarius se obligat ad auctarium solvendum si sortem, tempore praestituto, e culpa sua saltem juridica non reddiderit. (S. Alph. l. 4. n. 766)

Ratio ob quam isti tituli justum efficiunt moderatum auctarium, haec est: quod, in quattuor primis casibus, mutuator, in favorem mutuarii, se lucro faciendo privat vel alicujus damni periculo exponit, aut labores exsequitur: quae omnia sunt pretio aestimabilia; in quinto autem, justa negligentiae poena a mutuuario luitur.

**617. III.** Practice hodie licet fidelibus, etiamsi praefati tituli omnes deficere videantur, percipere auctarium quod lege civili statuitur (intéret légal).

Disputatur tamen inter AA. de scientifica explicatione hujus regulae practicae quam plura documenta S. Sedis extra dubium ponunt. Cfr. Instr. cit. conclusionem 3.

Quidam, ut Gury (l. n. 863 seqq), opinantur legem civilem esse reapse titulum a reliquis discrepantem. Eorum sententia, legislator civilis, vi alti dominii quod ipsi in civium bona competit, transfert a mutuatorio in mutuatore dominium auctarii quod statuit. Id autem juste facit in hodiernis adjunctis, eo quod talis translatio, incitans homines ad pecuniam mutuo dandam, magnopere conducit ad progressum commercii et industriae, ac consequenter ad temporalem totius societatis felicitatem.

At communior et probabilior sententia etiam recentiorum, ut Lehmk. (l. n. 1102) et Marres (l. 4. n. 131), tenet gratis supponi in principe civili hanc dominii transferendi voluntatem, neque legem illam justam esse nisi quia merito praesumit adesse alios titulos mutuo extrinsecos. Hoc potissimum apparet ubi auctarium lege civili statutum nequaquam determinat quid cives privatis pactis tamquam faenus exigere possint (n. 619), sed tantum ad quosdam casus lege determinatos refertur: tunc enim liquidum est legalem dispositionem frustra invocari ut legitimentur pacta quae nullatenus respicit. Insuper contrariae sententiae fautores videntur augere praeter veritatem altum dominium Status: quod quam angustis limitibus contineatur, dictum est n. 466. Neque controversiam hanc theoreticam S. Sedes dirimere intendit variis responsis quae de titulo legis civilis dedit, ut expresse declaravit 7 Martii 1835 Cardin. Major Poenitentiarius. Cfr. cit. Instr. n. IX et concl. 3.